

POSUDEK

Strnadová, Kristýna: Komparace nedemokratických režimů na příkladu Svazijska a Lesotha. Hradec Králové: Filozofická fakulta (diplomová práce), 2013. 79s.

Diplomantka si vybrala poměrně náročné téma diplomové práce. Nejde pouze o teoretické zakotvení, protože výzkum problematiky nedemokratických systémů v Africe není až tak neobvyklý, ale jde o problematiku sultanistických režimů a jejich aplikace v africkém prostředí. Přestože někteří autoři v souvislosti s Afrikou hovoří o některých sultanistických režimech (Rovníková Guinea za Nguemy, Uganda za Idi Amina, Středoafriická republika za Bokassy), doposud neexistuje žádná propracovaná zahraniční studie či monografie, která by se pokusila aplikovat tento model v africkém prostředí. Výběr a komparace dvou jihoafrických zemí Svazijska a Lesotha, dvou posledních monarchií v subsaharské Africe, nabízí možnost nového pohledu teorie nedemokratických režimů a aplikace sultanismu (v případě Svazijska) na tuto problematiku.

Téma považuji za nosné a zajímavé, aktuálnost vidím především v oblasti aplikace teorie nedemokratických režimů a komparace dvou méně známých afrických politických režimů. Svazijsko dlouhodobě vykazuje některé základní rysy sultanismu, nicméně z neznámých důvodů není v odborné literatuře obvykle se sultanismem spojován. Království Lesotho prošla různými etapami nedemokratických režimů včetně vojenských vlád, ale v rámci procesu demokratizace došlo k nastavení základních principů fungování ne/demokratické společnosti (pravidelné víceméně svobodné a demokratické volby, svobodné politické soutěžení, rozdělení politické moci, právní stát, víceméně dodržování občanských a lidských práv). Lesotho má samozřejmě daleko ke vzorovému státu liberální demokracie, ale za posledních 25 let došlo v zemi k zásadním pozitivním posunům směrem k omezené demokracii.

Téma je vymezeno jak tematicky (analýza politických režimů), tak časově (období od počátku 90. let s důrazem na politickou současnost) i prostorově (Svazijsko a Lesotho). Celkové pojetí práce je přijatelné, záměry a cíle diplomové práce (proces demokratizace Lesotha a Svazijska a charakter jejich politických režimů) jsou formulovány v úvodu.

Práce z teoreticko-metodologického hlediska vychází jednak z teorie nedemokratických režimů, tak z teorie sultanismu. Autorka představuje většinu teoretických závěrů relevantních autorů (Linz, Chebabi, Merkel, Stepan, Sartori), nicméně je zde možné sledovat silný vliv českých autorů (Balík, Holzer, Kopeček) na její přemýšlení a uvažování. Bohužel v této části mi chybí hlubší zamyšlení autorky, jak aplikovat tyto teoretické koncepty na africké prostředí, především pak z pohledu dvou zkoumaných zemí. Neměla by se aplikovat na africké země nějaká jiná teorie sultanismu či nedemokratických režimů, vystačíme si stále s teoretickými teoriemi, které pocházejí z 90. let? To jsou otázky, které napadaly vedoucího práce při čtení závěrečné verze diplomové práce. V této části (závěr) chybí vytvoření nějakého konkrétního modelu včetně přesných kritérií, kde by se autorka pokusila skutečně „překlopit“ tuto teorii do afrického prostředí. Z hlediska metodologického autorka pracuje se základními metodami výzkumu (analýza, syntéza, zobecnění) a především pracuje s komparativní metodou. Domnívám se, že jak teoretické zakotvení, tak vybrané metody odpovídají výběru tématu diplomové práce.

V úvodu je trochu nešikovně (mezi řádky) definovaná hypotéza diplomové práce (postavení panovníka v politickém systému), autorce šlo o ověření hypotézy, že postavení panovníka v politickém systému je určující pro obě tyto zkoumané země. V souvislosti s tím si pak klade několik doplňujících výzkumných otázek, např. zda silný monarcha není zásadní překážkou procesu demokratizace. Některé výzkumné otázky jsou formulovány příliš široce,

očekával bych v úvodu větší zaměření výzkumných cílů na jednotlivé aspekty politického systému, tak jak jsou poté řešeny ve struktuře diplomové práce.

Struktura diplomové práce je logická a poměrně vyvážená (snad jen kapitoly věnované politickému stranictví délkou překrývají ostatní analytické kapitoly). První část vymezuje teoretické zakotvení (zde bych asi přehodil kapitolu 1.1 a 1.2). V kapitole věnované měření kvality politických režimů oponent postrádá větší analýzu konkrétních kritérií obou aplikovaných metod (Ibrahim Index + Freedom House), aby bylo zcela zřejmé, co bude autorka v dalších analytických kapitolách měřit a zkoumat.

Druhá část je víceméně nutnou deskripcí politického vývoje, kde autorka přiblížila historický a politický vývoj obou zemí. Zde se jí podařilo nezabřednout do detailů a opravdu představit hlavní mezníky politického vývoje obou zemí od získání politické nezávislosti.

Hlavní jádrem diplomové práce je třetí část, která je vnitřně rozdělena do tří analytických a jedné komparativní kapitoly. Autorka se zaměřila na klíčové aspekty základního charakteru politických režimů, a to dělbu politické moci, postavení politických stran a volební systém. Do této analytické kapitoly by se samozřejmě daly zařadit další důležité aspekty týkající se charakteru politického režimu (fungování právního státu, dodržování občanských práv, rozvoj občanské společnosti, svoboda tisku), ale řada z těchto specifických témat se objevila i ve výše uvedených kapitolách (Fungování právního státu v kapitole dělba politické moci, občanská a politická práva v kapitole o politických stranách). Komparativní kapitola by si zasloužila větší pozornost a zdůvodnění rozdílů mezi oběma zeměmi.

Bohužel závěr (1,5 strany) byl zřejmě zpracováván v silné časové tísní. Autorka sice odpovídá na hlavní výzkumné otázky týkající se charakteru obou komparovaných politických režimů, ale bohužel opomněla potvrdit či vyvrátit definovanou hypotézu. Podle některých myšlenek z charakteru Lesotha a Svazijska se však zdá, že v případě Lesotha se tato hypotéza nepotvrdila, naopak v případě Svazijska ano.

Trochu problematickou se mi zdá práce s prameny. Autorka v seznamu literatury cituje řadu prací a článků, ale (nerad to píši) autorka se v textu pravidelně zhlédla v některých pracích, které ji ovlivnily a které jsou častěji citovány než ostatní. Většina faktografických dat je dohledatelná v odborných pramenech (zejména Africa Research Bulletin), takže nemusela být přebírána ze sekundárních zdrojů (Fiala 2013). Jinak jsou citace českých a zahraničních publikací jsou poměrně vyvážené.

Práce by si zasloužila větší odstup a promyšlení některých komparativních závěrů a důsledků pro teorii sultanismu, příp. autoritářských režimů. Některé (správné) závěry jsou definovány příliš obecně bez detailní argumentace, jak k nim autorka dospěla. Zde bych uvítal hlubší argumentaci, zamýšlení, komparaci i se zkušenostmi z jiných regionů, vyhmátnutí africké specifiky.

Po formální stránce je diplomová práce napsána čtivým jazykem, obsahuje minimum gramatických chyb, samozřejmě, kdyby diplomantka mohla diplomové práci věnovat více času (jedná se o studentku kombinovaného studia), některé stylistické obraty by zřejmě po druhém či třetím přepracování vylepšila. Nicméně práce z tohoto hlediska splňuje požadavky.

Závěrem diplomovou práci doporučuji k ústní obhajobě, protože podle mého názoru splňuje základní předpoklady pro tento typ diplomové práce. Nicméně autorka mohla u řady témat jít do větší hloubky, více hledat obecné závěry a přemýšlet o jejich dopadech na celkový charakter politických režimů, více argumentovat a propojit teorii nedemokratických režimů a sultanismu s analýzou dvou konkrétních zemí.

V Olomouci dne 10. ledna 2017
Doc. PhDr. Vlastimil Fiala, CSc.